

Найбільша концентрація вогнищ «гемолітичного» пастерельозу виявлена в Кіровоградській, Запорізькій, Одеській та Тернопільській областях.

Результати досліджень чіткого зв'язку між сезонністю та кількістю випадків пастерельозу, викликаного *Pasteurella haemolytica*, виявити не дали змоги. На нашу думку це можна пояснити масовістю промислового способу ведення тваринництва в порівнянні з традиційним, що передбачає суворий контроль за показниками параметрів мікроклімату в приміщенні, де утримуються тварини.

Вивчаючи рівень захворюваності поголів'я різних видів тварин по Україні в цілому вдалося встановити, що серед ВРХ він склав 0,002; серед свиней – 0,008 та птиці – 0,001. У порівнянні із захворюваністю на пастерельоз, зумовленому *Pasteurella multocida*, серед різних видів тварин цей показник був нижчим у скотарстві в 5,5 рази, у свинарстві – у 2,5 рази, у птахівництві – у 25 разів.

Ймовірно, така ситуація обумовлена, насамперед, зменшенням поголів'я чутливих тварин і недоліками при діагностиці хвороби.

Висновки. На основі даних аналізу статистичної звітності за 2005–2007 рр., результатів епізоотологічних обстежень ряду тваринницьких господарств можна стверджувати, що епізоотична ситуація з пастерельозу залишається складною. Нозологічний профіль хвороби в розрізі областей України вказує на високу ступінь поширення хвороби у свинарстві (1,48 %) та птахівництві (1,37 %) в Донецькій, Кіровоградській, Рівненській, Одеській та Херсонській областях.

Максимальна географічна приуроченість спалахів пастерельозу, зумовленого *Pasteurella haemolytica*, належить Запорізькій (53), Одеській (31), Миколаївській (29) та Кіровоградській (24) областям.

Індекс захворюваності за 2005–2007 рр. при пастерельозі, зумовленому *Pasteurella haemolytica*, є найвищим у свинарстві – 0,008 %.

Перспективи подальших досліджень включають виділення епізоотичних штамів гемолітичної пастерели з метою виготовлення діагностичних та профілактичних препаратів.

Список літератури

1. Экономически значимые бактериальные болезни свиней и борьба с ними [Текст] / А.А. Шевцов [и др.] // Рос. вет. журн. – 2007. – № 3. – С. 17. 2. Эффективность эмульсионной противопастереллезной вакцины для крупного рогатого скота [Текст] / С.К. Егоян [и др.] // Вет. медицина : міжвід. темат. наук. зб. – Х., 2005. – Вип. 85, т. 1. – С. 412–415. 3. Лях, Ю.Г. Эпизоотическая ситуация и прогноз по пастереллезу свиней в Республике Беларусь [Текст] / Ю.Г. Лях // Вет. патология. – 2003. – № 1. – С. 137–139. 4. Русалев, В.С. Пастереллезы животных [Текст] / В.С. Русалев // Промышленное и племенное свиноводство. – 2006. – № 2. – С. 41–42. 5. Хрипунов, Е.М. Пастереллез домашних и диких животных [Текст] / Е.М. Хрипунов, А.В. Луницин // Биол.-экол. пробл. зараз. болезней диких животных и их роль в патологии с.-х. животных и людей. – Покров, 2002. – С. 230–233.

EPIZOOTIC SITUATION IN UKRAINE WITH PASTEURILLOSIS

Mazur T.V., Sorokyna N.G.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

The epizootic situation for Pasteurellosis in Ukraine remains difficult because of the circulation of non-pathogens Pasteurella multocida serotype of Pasteurella haemolytica. The materials of the State Veterinary reporting on cases of "hemolytic" pasteurellosis caused by Pasteurella haemolytica, since 2005, though overseas etiologic role of this organism has been known for a long time. In that case, we present in this article research materials epizootiology of pasteurellosis caused not only Pasteurella multocida, but and Pasteurella haemolytica.

УДК 619:616.9:578:636.13

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЛАБОРАТОРНОЇ ДІАГНОСТИКИ ЗАРАЗНИХ ХВОРОБ КОНЕЙ В УКРАЇНІ

Меженський А.О.

Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, м. Київ

Останнім часом в Україні збільшується кількість господарств, які займаються розведенням племінних коней, вивезенням і завезенням їх через кордон, активно розвивається кінний спорт та активізується міжнародна торгівля конями у зв'язку зі вступом України до СОТ. У цих умовах особливо актуальною стає проблема забезпечення епізоотичного благополуччя України шляхом недопущення занесення збудників заразних хвороб коней з закордону.

Враховуючи, що Україна є членом Міжнародного епізоотичного бюро (МЕБ) – вона повинна здійснювати нотифікацію по хворобах тварин внесеним до списку МЕБ, у тому числі по хворобах коней. Причому, у главі 1.3. «Кодексу здоров'я наземних тварин МЕБ» [1] чітко визначені тести для діагностики хвороб тварин списку МЕБ. Таким чином, діагностичні лабораторії країн-членів МЕБ повинні проводити лабораторні дослідження за допомогою цих тестів і відповідних методів.

Мета роботи. Пошук, вивчення та систематизація вітчизняних і міжнародних нормативно-правових документів, що регламентують лабораторну діагностику заразних хвороб коней.

Матеріали та методи досліджень. При проведенні досліджень здійснили пошук та вивчення наявних в Україні офіційних нормативно-правових документів (накази, порядки, інструкції, настанови по діагностиці, ДСТУ) [2], які регламентують лабораторну діагностику хвороб коней. На другому етапі було вивчено та проаналізовано розділи «Кодексу здоров'я наземних тварин МЕБ» [1] та «Керівництва МЕБ по діагностичним тестам і вакцинам для наземних тварин» [3], які регламентують питання діагностики, нагляду та нотифікації хвороб коней. Після цього визначили наскільки вимоги нормативно-правових документів України гармонізовані із керівними документами МЕБ.

Результати досліджень та їх обговорення. Питання ввезення (імпорту) коней та сперми племінних жеребців на територію України через кордон, регламентуються пунктами 10–13 «Ветеринарних вимог щодо імпорту в Україну об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду» (затверджені наказом Голови Державного департаменту ветеринарної медицини від 14.06.2004 р. № 71 та зареєстровані у Міністерстві юстиції України 23.06.2004 р. № 768/9367).

Відповідно до змісту цих правил, значна роль у системі заходів з недопущення занесення на територію України заразних хвороб коней відводиться лабораторним діагностичним дослідженням. При цьому, у документі чітко визначений перелік хвороб, на які коней досліджують у державній лабораторії ветеринарної медицини (далі – ДЛВМ) країни-експортеру до ввезення їх на територію України, а також перелік хвороб, на які коней досліджують у ДЛВМ України під час карантину (табл.).

Розділ 3. Епізоотологія та інфекційні хвороби

Таблиця – Хвороби коней, що внесені до списку МЕБ та на які коней досліджують перед відправкою в Україну і під час карантину в Україні

№	Хвороби	Список хвороб тварин МЕБ з 01.01.2012 р.	Досліджують згідно ³ , у країні-експортері	Досліджують згідно ³ , в Україні
1	Інфекційна анемія коней	+ ¹	обов'язково	обов'язково
2	Вірусний артеріїт коней	+ ¹	обов'язково	обов'язково
3	Парувальна хвороба	+ ¹	обов'язково	обов'язково
4	Західний інфекційний енцефаломієліт коней	+ ¹	н.д.	н.д.
5	Венесуельський енцефаломієліт коней	+ ¹	н.д.	н.д.
6	Грип коней	+ ¹	н.д.	н.д.
7	Інфекційний метрит коней	+ ¹	обов'язково	обов'язково
8	Сап	+ ¹	обов'язково	обов'язково
9	Африканська чума коней	+ ¹	н.д.	н.д.
10	Піроплазмоз коней	+ ¹	обов'язково	н.д.
11	Ринопневмонія коней	+ ¹	обов'язково	обов'язково
12	Бруцельоз	+ ²	н.д.	н.д.
13	Везикулярний стоматит	+ ²	н.д.	н.д.
14	Східний інфекційний енцефаломієліт коней	+ ²	н.д.	н.д.
15	Західнонільська лихоманка	+ ²	н.д.	н.д.
16	Сурра	+ ²	н.д.	н.д.
17	Японський вірусний енцефаліт	+ ²	н.д.	н.д.
18	Лептоспіроз	не включено	обов'язково	обов'язково
19	Нуталіоз	не включено	обов'язково	обов'язково

Примітки: 1 – включено у категорію «Хвороби та інфекції непарнокопитних» списку хвороб тварин МЕБ; 2 – включено у категорію «Хвороби, інфекції та інфекції різних видів тварин» списку хвороб тварин МЕБ; 3 – «Ветеринарні вимоги щодо імпорту в Україну об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду»; н.д. – не досліджують.

При вивезенні (експорті) з України коней, керуються ветеринарними вимогами країни, на територію якої вивозять тварин, при цьому лабораторні діагностичні дослідження повинні бути проведені в ДЛВМ на території України, а для цього лабораторія повинна мати відповідну нормативно-методичну базу, обладнання та матеріальне забезпечення (діагностикуми, діагностичні системи тощо). Ветеринарні вимоги країн куди вивозять коней можуть відрізнятися, але за основу при їх формуванні беруть, як правило, «Список хвороб тварин МЕБ». Таким чином, в Україні, повинна бути принаймні одна ДЛВМ, яка може здійснювати діагностику «списочних» хвороб МЕБ за допомогою діагностичних тестів визначених МЕБ.

З даних наведених у таблиці видно, що при ввезенні коней в Україну, не є обов'язковими лабораторні дослідження на західний інфекційний енцефаломієліт коней, венесуельський енцефаломієліт коней, грип коней (коней не досліджують тому що їх обов'язково вакцинують), африканську чуму коней, піроплазмоз коней, бруцельоз, везикулярний стоматит, східний інфекційний енцефаломієліт коней, західнонільську лихоманку, сурру та японський вірусний енцефаліт які є «списочними» хворобами МЕБ, проте є обов'язковим дослідження на лептоспіроз і нуталіоз, які до списку хвороб тварин МЕБ не включені.

Регламентування методів діагностики вітчизняними та міжнародними нормативно-правовими документами систематизували за окремими хворобами коней у порядку включення їх до списку МЕБ.

Інфекційна анемія коней. Діагностику регламентують «Інструкція про заходи з профілактики та боротьби з інфекційною анемією коней» (затверджена наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Мінагропрому України 25.01.2000 р. № 4), «Методичні вказівки з лабораторної діагностики інфекційної анемії коней» (затверджені Головним державним ветеринарним інспектором України 07.03.2000 р., б/н.) та Chapter 2.5.9., EQUINE RHINOPNEUMONITIS, OIE Terrestrial Manual, 2008 – P. 894–903.

Вірусний артеріїт коней. Вітчизняні нормативні документи, що регламентують діагностику хвороби відсутні. Основним керівним документом є CHAPTER 2.5.10., EQUINE VIRAL ARTERITIS, OIE Terrestrial Manual, 2008 – P. 904-918.

Парувальна хвороба. Діагностику регламентують «Інструкція о мероприятиях по предупреждению и ликвидации случной болезни однокопытных» (затверджена Головним управлінням ветеринарії Держкомісії Ради міністрів СРСР з продовольства та закупівель 12.11.1990 р.), «Методические указания по лабораторным исследованиям на случную болезнь лошадей, ослов, мулов» (затверджені Головним управлінням ветеринарії Міністерства сільського господарства СРСР 18.10.1984 р. № 115-6а) та Chapter 2.5.3., DOURINE, OIE Terrestrial Manual, 2008 – P. 845-851.

Східний і західний інфекційні енцефаломієліти коней, венесуельський енцефаломієліт коней, японський вірусний енцефаліт та західнонільська лихоманка. Нормативним документом що регламентує заходи при цих хворобах є «Наставление по борьбе с инфекционным энцефаломиелитом лошадей» (затверджена Головним ветеринарним управлінням Наркозему СРСР 27.09.1944 р.), а методи діагностики визначені у Chapter 2.5.5., EQUINE ENCEPHALOMYELITIS (Eastern and Western), OIE Terrestrial Manual, 2008. – P. 858-865., Chapter 2.5.14., VENEZUELAN EQUINE ENCEPHALOMYELITIS, OIE Manual Terrestrial, 2008. – P. 931-935., Chapter 2.1.7., JAPANESE ENCEPHALITIS, OIE Terrestrial Manual, 2010. – P. 1-11. та Chapter 2.1.20., WEST NILE FEVER, OIE Terrestrial Manual, 2008 – P. 377-385.

Грип коней. Діагностику регламентують «Інструкція про заходи з профілактики та ліквідації захворювання коней грипом» (затверджена наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Мінагропрому України 21.12.2004 № 142), «Временное наставление по лабораторной диагностике гриппа лошадей» (затверджене Головним управлінням ветеринарії Міністерства сільського господарства СРСР 15.01.1973 р., б/н.) та Chapter 2.5.7., EQUINE INFLUENZA, OIE Terrestrial Manual, 2012. – P. 1-14.

Інфекційний метрит коней. Діагностику регламентують «Методические указания по лабораторной диагностике контагиозного метрита лошадей» (затверджені Головним управлінням ветеринарії Міністерства сільського господарства СРСР 24.12.1984 р. № 115-6а) та Chapter 2.5.2., CONTAGIOUS EQUINE METRITIS, OIE Terrestrial Manual, 2012. – P. 1-7.

Сап. Діагностику регламентують «Інструкція щодо профілактики та боротьби з сапом тварин» (затверджена наказом Державного комітету ветеринарної медицини України від 21.10.2010 р. № 449), «Методичні вказівки з діагностики сапу» (затверджені наказом Державного комітету ветеринарної медицини України від 11.06.2010 р. № 214) та Chapter 2.5.11., GLANDERS, OIE Terrestrial Manual, 2012. – P. 1-10.

Африканська чума коней. Вітчизняні нормативні документи, що регламентують діагностику хвороби відсутні. Основним керівним документом є Chapter 2.5.1., AFRICAN HORSE SICKNESS, OIE Terrestrial Manual, 2012. – P. 1-12.

Піроплазмоз коней. Вітчизняні нормативні документи, що регламентують діагностику хвороби відсутні. Основним керівним документом є Chapter 2.5.8., EQUINE PIROPLASMOSIS, OIE Terrestrial Manual, 2008 – P. 884-893.

Ринопневмонія коней. Діагностику регламентують «Временная инструкция о мероприятиях по борьбе с ринопневмонией (вирусным аборт) лошадей» (затверджена Головним управлінням ветеринарії з державною ветеринарною інспекцією Міністерства сільського господарства СРСР 07.01.1975 р.), «Методические указания по лабораторной диагностике ринопневмонии лошадей» (затверджені Головним управлінням ветеринарії з державною ветеринарною інспекцією Міністерства сільського господарства СРСР 27.08.1980 р., № 115-6а) та Chapter 2.5.9., EQUINE RHINOPNEUMONITIS, OIE Terrestrial Manual, 2008 – P. 894-903.

Бруцельоз. Діагностику регламентують «Інструкція про заходи з профілактики та боротьби з бруцельозом тварин» (затверджена наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Мінагропрому України 25.01.2000 р. № 4), «Настанова по діагностиці бруцельозу тварин» (затверджена Головою Державного департаменту ветеринарної медицини Мінагропрому України 10.02.1998 р. за № 15-14/55) та Chapter 2.7.2., CAPRINE AND OVINE BRUCELLOSIS, OIE Terrestrial Manual, 2009. – P. 1-10.

Везикулярний стоматит. В Україні відсутні нормативні документи, що регламентують діагностику хвороби, а тому основним керівним документом є Chapter 2.1.19., VESICULAR STOMATITIS, OIE Terrestrial Manual, 2010. – P. 1-11.

Сурра. Вітчизняні нормативні документи, що регламентують діагностику хвороби відсутні. Основним керівним документом є Chapter 2.1.17., TRYPANOSOMA EVANSI INFECTION (SURRA), OIE Terrestrial Manual, 2012. – P. 1-15.

Лептоспіроз. Діагностику регламентують «Інструкція про заходи профілактики та оздоровлення тварин від лептоспірозу» (затверджена наказом Головного управління ветеринарної медицини з Держветінспекцією Мінсільгоспроду України 15.03.1994 р. № 5), «Настанова з лабораторної діагностики лептоспірозу» (затверджена Начальником Головного управління ветеринарної медицини з Держветінспекцією Мінсільгоспроду України 11.02.1997 р. № 15-14/2), ДСТУ 6078:2009 «Ветеринарна медицина. Методи лабораторної діагностики лептоспірозу» та Chapter 2.1.9., LEPTOSPIROSIS, OIE Terrestrial Manual, 2008 – P. 251-264.

Нуталіоз. Вітчизняні нормативні документи, що регламентують діагностику хвороби відсутні. У «Керівництві МЕБ по діагностичним тестам і вакцинам для наземних тварин» також відсутня інформація щодо діагностики нуталіозу.

Висновки. 1. Недопущення занесення збудників заразних хвороб коней на територію України, здійснюється шляхом дотримання «Ветеринарних вимог щодо імпорту в Україну об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду» та обов'язкового лабораторного контролю найбільш поширених хвороб включених до «Списку хвороб тварин» МЕБ.

2. Необхідність проведення лабораторних діагностичних досліджень на західний та східний інфекційні енцефаломієліти коней, венесуельський енцефаломієліт коней, африканську чуму коней, піроплазмоз коней, бруцельоз, везикулярний стоматит, західнонільську лихоманку, японській вірусний енцефаліт і сурру повинна визначатися на підставі оцінки ризику та прогнозування їх занесення на територію України.

3. З метою забезпечення стійкого епізоотичного благополуччя України з заразних хвороб коней необхідно розробити нормативно-правові документи щодо регламентації методів лабораторної діагностики вірусного артеріїту коней, парувальної хвороби коней, інфекційного метриту коней, східного і західного інфекційних енцефаломієлітів коней, венесуельського енцефаломієліту коней, японського вірусного енцефаліту, західнонільської лихоманки, африканської чуми коней, ринопневмонії, сурри, піроплазмозу та нуталіозу коней, везикулярного стоматиту коней.

Список літератури

1. Кодекс здоров'я наземних живих тварин МЭБ [Текст] / ВОЗЖ. – 21-е изд. – 2012. – Т. 1 : Общие положения. – 484 с. 2. Нормативно-правові документи. Офіційний сайт Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vet.gov.ua/law/ua>. – Заголовок з екрану. 3. Manual of Diagnostic Tests and Vaccines for Terrestrial Animals. The World Organisation for Animal Health (OIE) [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.oie.int/international-standard-setting/terrestrial-manual/access-online/>. – Title from the screen.

LEGAL ASPECTS OF LABORATORY DIAGNOSTICS OF INFECTIOUS DISEASES OF HORSES IN UKRAINE

Mezhensky A.A.

State Scientific and Research Institute of Laboratory Diagnostics and Veterinary and Sanitary Expertise, Kyiv

The results of the search, study and systematization of national and international legal instruments governing the laboratory diagnostics of infectious diseases of horses were submitted. The differences between the requirements of national and international legislation in this area were established. The necessity of the development of legal documents on laboratory diagnostics of infectious diseases of horses included in the «List of OIE diseases was picked».